

Hunden – bästis eller parasit?

Det var inte som trogen jakthund hunden gjorde sin debut i människors lag. Snarare var det som sopätare. Först sås näningom togs särskilt gulliga valpar in i kretsen. Sedan blev det utför med en avel som gav dagens livsodugliga sällskapshundar. Ett par forskare har städat i myterna kring vår bästa vän.

TEXT: SVANTE FOLIN

Hunden är jämte människan den djurart som upphöjts till mest sentimentalt pjöler. Hunden är en av de mest svämmar över alla breddar i världen. Hunden är biologisk substans. Skrivande händelser händelser händelser till den vetenskapliga djurspsykologins dödsdöd nummer 1 i apomorfin – det vill säga att tillskiva djur skliga tankar och känslor som de inte har ens kan ha. Jan Myrdal som torror försvaret i smord i Kina och Kambodja är övertygad om att ans tik är väl verserad i det svenska språket. Dessutom benämnd med ESF som gör att hon är den hemvändande husen bort från i ingor. Alla har vi hört otaliga "Lassehistorier" om undrar som sörjer ihjäl sig vid ägarens frånvaro som räddar barn ur brinnande hus och som hem trots att elaka människor fört bort dem hiralts mil. Att flertalet bortsprungna hundar ver polishjälpar att återföra dem med sina utryckter i grannskapet ignoreras.

4 miljoner hundar

Den är en av de mest vetenskapliga objektet är huvudsakligen en fråga för veterinärmedicinen. Betendevärdet är ser snett på hundur i största allmänhet och brukar dem som degenererade arterfakter utan vetenskapligt intresse. Det är därför en redensnation när det kommer ut i hundbok är skrivna av professionella biologer med en års erfarenhet av allehanda hundar från hela världen. Raymond och Lorna Coppingers *Dogs* (översatt av bner 2001) är antagligen den bästa hundbok som skrivits hittills. Det är inget för mattar som ser sitt lilla missfoster med gläsler och ger till minkpals i julkapp, här avlivas nämligen dmyter på löpande band. Författarna har ägt arbetat med cirka 3 000 hundar under fyra omnier – boken är dedicerad till åtta speciellt nevsåda individer.

Skaparna Coppinger utredde med föremlig ågögh hundens ursprung, evolution och beteendevärdet. Hunden är en fenomenal världens art. I hela världen finns det cirka 400 vargar, 4 miljoner prarievargar, 40 miljoner schakaler och minst 400 miljoner hundar. I annan djurart uppvisar en lika fantastisk biologisk variation, genom mänsklig klädförändring kan hundar se ut nästan hur helst, i vikt från lara raserna mellan 1 och 100 kilo.

Liärlar sig på sophögar

li hundar och schakaler kan potentiellt para ned varandra och producera livsoduglig avkomme enligt strikta definitioner är de därför inte "li goda" arter. Oavsett storlek har alla en drakt till skillnad från vargen har hunden fötts. I charmerande bok om hundar lanserade rad Lorenz teorin om hundens dubbla utrustning – kaxiga hundraser var vaggatlingar uter det att mera krypande arter härstamade från schakalen. När makarna Coppinger träffade i 1977 inledde han samtalet med att franktera: "Allt jag har skrivit om hundar är följande: ett msta tyder på att hundens förfäder var var-

gar. Domesticeringsprocessen inleddes för cirka 12 000 år sedan. Sensationella påståenden baserade på DNA-kronologi som hävdar att hunden är 130 000 år gammal avvisas av Coppinger i ett långt och tekniskt kapitel. Främsta skälet till hans skepsis är att han anser att hunden var självdomesterande det vill säga att den tämde sig själv när den hittade en ny och relativt låtexploaterad näringsnisch – sophögar. Mänskligt avskräde i tillräcklig och förnyelsebar mängd uppstod inte för en människan började bruka jorden och blev bofast för cirka 10 000 år sedan. Jordbruksrevolutionen och den efterföljande livsbyten var den nödvändiga förutsättningen för att göra hund av varg.

Coppinger tror inte på det vildmarksromantiska scenariot där jagare kidnappade ungar ur vargbyn för att därefter fostra dem till trogna jaktkamrater. Vargvalpar är omöjliga att socialisera efter 10 dagar, hundvalpar är däremot förnärbara ännu vid två veckors ålder. Inte ens de som ägnat sina liv åt vargar har någonsin fått dem att sitta vackert.

Vargar är smartare än hundar, de har 10 procent större hjärnor än hundar av motsvarande storlek. En varg som stängs in i en ämndgård lär sig att hysa av grunden på ett djupa, de flesta hundar lär sig det aldrig.

Den nya energikällan – sophögen – utnyttjades bäst av vargar vars genetiska disposition gjorde dem mindre flyktnägna. Normala vargar är för nervösa för att vara effektiva söpnyltare. Den som är lättskrämd och springer långt vid minsta störning bränner en massa kalorier som inte kompenseras av det låga näringsvärdet i en munfull sopor.

Urhundens liknade byracken

Med tiden ledde det naturliga urvalet till en population av ganska orädda avskrädeständande vargar som vägrade vargar i människans närhet. Gradvis förändrades även deras anatomi – de blev mindre och anpassade till ett oglamouröst liv som snyltare på en lågvärdig men permanent energikälla.

Urhundens liknade förmodligen den föräktade byracken som finns i hela världen och som blir allt mer likformig ju närmare ekvatorn man kommer. Coppinger blir lyrisk när han beskriver den närliggande byracken som en fulländad opportunistisk överlevnadsmaskin från vilken alla fisförädda kennelarikstrater härstammar.

Urhundens var inte till någon större nytta för människan men tolererades därför att den åt upp ekstremer och andra föroreningar samt skällde vid ansikten på människor. Byrackarna höll sig på ett visst säkerhetsavstånd från människans spår-

BIOLOGI

Dogs

Raymond och Lorna Coppinger

Scribner, 2001

kar och uppvisade inte varegens flockbetende, de var halvstolta och bevakade sina sopriv. Den populära idén att hundar är ett slags rumsrena vargar avfärdar Coppinger som machonensens.

När hundar väl etablerat sig i människans grannskap blev en annan valp som ansågs speciellt attraktiv adopterad. Kanske för att barnen tyckte att den var gullig eller för att den hade en ovanlig färg. Ursprunget till alla golden retriever är en gul valp från 1860-talet. Från byrackernas rikt varierade genpool har människan under tidernas lopp favoriserat individer med särskilda utseenden och egenskaper.

Beteendet manipuleras

Genom hybridisering och inavel har man i tidens fullbord lyckats skapa så kallade rashundar. Länga bestod avelsarbetet helt enkelt i att man slog ihjäl valpar som saknade de prisade egenskaperna. Genom att under generationer välja ut hundar med speciella karaktärsdrag har människan skapat olika typer av brukshundar som är bra på att jaga, vakta, valla etcetera. Generellt sett är hunden en infantiliserad varg på samma sätt som människan är ett könsmogot schimpansfoster – fenomenet kallas neoteni.

Hundens beteende kan manipuleras genom en kombination av avel och dresstyr där vissa delar av vargbeteendet accentueras och andra elimineras. Till slut kan man få från sådana egendigheter som till exempel färdhundar som vaktar och skyddar för mot vilka hunddjur i stället för att äta upp dem. För en rättänkande varg måste ett sådant uppträdande framtida som höjden av perversitet. Vallhundar måste leva med få redan på valpstadiet för att inte senare uppfatta dem som bytestdjur.

Varegens instinktiva predatorsekvens är: spana – fixera blicken – smyg – sätt efter – bit ta fast – bit döda – slät sönder – åt. Efterom varje steg i jaktbeteendet utvecklas under en kort kritisk period kan människan redigera beteendesevensen. De delar av beteendet som inte får positiv feedback under den kritiska perioden eliminerar från repertoaren för all framtid. Den som vill bli herre över sin hund bör enligt Coppinger för det första inhämta elementa om hundens biologi och för det andra skaffa valpen innan den är åtta veckor och vara beredd att ägna den största möjliga uppmärksamhet under de följande åtta veckorna.

Afghanerna är dummast

Hundägare påstår ofta att just deras jykke är "klok som en människa" – en nog så dubiös komplimang. I boken *The intelligence of dogs* skaffade psykologen S. Coren många ovänner i kennelkretsar genom att upprätta en rankinglista över olika hundrasers IQ. Första pris gick till lättredde bordercollier, den olydiga tynn hamnade på 49:e plats och jumbopaltans (nummer 133) intogs av de högrädda afghanerna. Testet tycks mest gå ut på att den hund som gör som människan vill är den intellektuella stjärnan.

Olika raser har olika hjärnor, livliga hundar har till exempel högre dopaminhalt än

Kanske var det barnen som först fastnade för gulliga valpar och tog in dem i människors krets. Illustration: Gustave Doré.

lygnare varianter. Att deras beteende är ganska hårdprogrammerat och oflexibelt framgår av följande exempel. När små valpar skiljs från modern ger de ifrån sig ett nödläge – kom och rädda mig! Hyndan lystrar till nödsignalen först några timmar efter det att den sista valpen fötts och slår dödrot till efter två veckor. En av Coppingers tikar födde den första valpen utomhus men drog sig in under tak när det började regna och framfödde resten av kullen. Den övergivna förstfödingen som befann sig någon meter från modern klagade vilt och oavbrutet utan någon som helst respons från modern. Coppinger återbördade kräket till tryggheten efter att först ha spelat in de patetiska nödröpten. Till slut senare satt han på bandspelaren och gjorde den en bra bit från riken som fött färdigt, hon reagerade omedelbart och hämtade den klagande bandspelaren som placerades bland de andra valparna.

De som anser att hunden är människans bästa vän vill gärna se relationer mellan två- och fyrbent som ett vackert exempel på omsidesigt gagnligt symbios. Detta kan möjligen gälla för ett litet och minkande antal bruks- och hjälpdjur. Majoriteten av världens hundbestånd består emellertid av rena sällskapdjur som framlever sina dagar som mer eller mindre kostsamma parasiter. I USA åter 52 miljoner hundar lika mycket jordbruksprodukter som 26 miljoner amerikaner till en kostnad av många miljarder dollar. Om man adderar utgifterna för försäkringar, veterinärbesök

och hundtillbehör överträffar utgifterna för hundhållningen många staters BNP. Dessutom producerar kräken pyramidala mängder skit och biter hundratalsentals människor.

Fokus på utseendet

Strikt biologiskt är hunden en obligat parasit, det vill säga arten skulle inte kunna överleva utan människan, medan människans existens på intet sätt är beroende av hunden. Övansående skall inte tolkas som att sällskapshundarna lever i lättfyllig salighet. Coppinger förfasar sig över vad rashundens ställt till med i form av fysisk och psykisk patologi. Ett skräckexempel är bulldoggen, ursprungligen en tjurjagårdhund, nu en ömka monstrositet som knappt kan andas eller tugga och som behöver veterinärsassistans för att kopulera och föda.

Flertalet av dagens hundraser har tillkommit under de senaste hundra åren. Efterom många hundägare betraktar hunden som en estetisk accessoar har avelsarbetet ofta fixerats vid exteriören med tragiska resultat. Kennelklubbarnas närmast nazistiska besatthet av i avelskorna dokumenterad renhet har i många fall lett till en krypterad genetik bas som producerat invälda karaktärer av ursprungsraserna. Om Coppinger fick råda skulle han förbjuda hundutställningar och öppna rashundernas stagnerade genpooler för en livgivande injektion av byrackernas blandrasgen. //